

Meddelande om EU:s handlingsplan mot olaglig handel med vilda djur och växter

Miljö- och energidepartementet

2016-04-01

Dokumentbeteckning

KOM (2016) 87

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén EU:s handlingsplan mot olaglig handel med vilda djur och växter

Sammanfattning

Den ökade omfattningen av olaglig handel med vilda djur och växter har lett till ökad politisk uppmärksamhet där Europaparlamentet under 2014 efterlyste en särskild EU-handlingsplan. Syftet med meddelandet är att belysa vikten av en sådan plan och att EU och dess medlemsstater gemensamt vidtar en rad åtgärder, genomför gemensamma internationella åtaganden och på politisk nivå slår fast att hur viktigt det är att lösa problemen.

I meddelandet framgår handlingsplanens tre prioriteringsområden med 32 tillhörande åtgärdsförslag. De tre prioriteringsområdena är: 1) att förhindra olaglig handel med vilda djur och växter och angripa själva grundorsakerna, 2) att på ett effektivare sätt genomföra och kontrollera efterlevnaden av befintliga bestämmelser och bekämpa organiserad brottslighet som rör vilda djur och växter, 3) att stärka det globala partnerskapet mellan ursprungs-, konsument- och transitländer mot olaglig handel med vilda djur och växter.

Slutligen konstateras att handlingsplanen ersätter Kommissionens rekommendation nr 2007/425/EC om åtgärder för att kontrollera efterlevnaden av rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Den 15 januari 2014 utfärdade Europaparlamentet en resolution om naturvårdsbrott (2013/2747/(RSP)). I den uppmanas bl.a. kommissionen att med eftertryck och utan dröjsmål inrätta en handlingsplan för EU mot naturvårdsbrott och handel med vilda djur och växter, i vilken det ska ingå tydliga mål och tidsfrister.

Den 7 februari 2014 presenterade kommissionen sitt meddelande om EU:s strategi mot olaglig handel med vilda djur och växter. Kommissionen lanserade samtidigt ett öppet samråd via internet för att nå såväl allmänhet som berörda NGO och andra organisationer.

För att öka informationen runt frågorna lanserade kommissionen även en studie i syfte att öka engagemang och samarbete med näringslivet. I samma syfte konsulterades även Traffic, för att samla in data runt bl.a. sanktionsnivåer i olika medlemsstater.

I augusti 2015 presenterade kommissionen en färdplan där slutsatser fanns dragna av de inkomna synpunkterna och där de sammanfattade tre förslag till ambitionsnivå för det vidare arbetet mot en aktionsplan.

Den 26 februari 2016 presenterade kommissionen sitt meddelande om EU:s handlingsplan mot olaglig handel med vilda djur och växter.

1.2 Förslagets innehåll

I meddelandets del 1 beskrivs hur den olagliga handeln med vilda djur och växter har blivit en av världens mest lönsamma typer av organiserad brottslighet, där vinster från denna brottslighet varierar i omfattning mellan 8 och 20 miljarder euro per år. I del 2 görs en genomgång av de tre prioriteringarna som ligger till grund för de 32 åtgärdsförslagen. För vart och ett av de 32 förslagen finns kopplat en EU-aktör (kommissionens avdelningar, utrikestjänsten, Europol, Eurojust) och/eller medlemsstaterna vilket omnämns i del 3, som även redogör för övervakning och utvärdering. I del 4 framgår kopplingar till andra EU-initiativ och EU-strategier på området. I bilaga till meddelandet ligger slutligen de 32 åtgärderna.

Del 1

Den olagliga handeln med vilda djur och växter är ett växande problem i hela världen. Förödande effekter ses på den biologiska mångfalden och hotar att

leda till att vissa arter utrotas. Den olagliga handeln har blivit en av världens mest lönsamma typer av organiserad brottslighet, där vinster från denna brottslighet varierar i omfattning mellan 8 och 20 miljarder euro per år. Handeln omfattar en mängd olika skyddade arter, däribland elefanter, noshörningar, koraller, myrkottar, tigrar och människoapor.

Europa är i dag både en destinationsmarknad och en knutpunkt för olaglig transitering till andra regioner. De senaste åren har medlemsstaterna framför allt rapporterat om beslag av elfenben och noshörningshorn i samband med transitering och om olaglig import av levande reptiler och exotiska fåglar, samtidigt som flera ton av starkt utrotningshotade ålar från EU har sålts olagligt till Asien.

Det här innebär även stora konsekvenser för rättsstaten, brottsligheten och säkerheten. Den olagliga handeln skapar incitament för korrupta metoder samtidigt som den möjliggörs av korruption, vilket undergräver rättsstaten.

Brottslingar lockas av den olagliga handeln eftersom den är väldigt lönsam och i de flesta länder anses lågprioriterad jämfört med andra typer av trafficking, vilket innebär att risken för upptäckt och påföljder är mycket begränsad. Olika kopplingar till penningtvätt och andra former av organiserad brottslighet, till exempel narkotikasmuggling och vapensmuggling, har regelbundet rapporterats. FN:s säkerhetsråd har konstaterat att den olagliga handeln med vilda djur och växter i Centralafrika underblåser konflikter och hotar den regionala och nationella säkerheten genom att fungera som finansieringskälla för milisgrupper.

Inom EU finns det betydande skillnader mellan olika medlemsstaters genomförande och kontroll av efterlevnaden av EU:s gemensamma regler vilket innebär en stor risk. Brottslingar kan enkelt utnyttja situationen genom att anpassa sina handelsvägar, vilket ett antal fall de senaste åren också har visat.

För att motverka detta krävs en högre internationell profil. FN:s generalförsamling antog i juli 2015 sin första resolution om frågan, med alla EU:s medlemsstater som medförslagsställare. Frågan har även tagits upp vid andra viktiga internationella evenemang t ex vid G 7-mötet i juni 2015. Det har lett till att det internationella samfundet, inklusive EU och dess medlemsstater, gjort gemensamma åtaganden för att intensifiera arbetet mot den olagliga handeln.

Många åtgärder för att bekämpa olaglig handel med vilda djur och växter har vidtagits inom ramen för konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Cites), som är ett viktigt internationellt avtal som reglerar den internationella handeln med dessa arter så att de inte riskerar att utrotas på grund av handeln. Sverige anslöt sig till Cites som första EU land 1974, 2015 anslöt sig EU.

Arbetet måste omsättas i handling på fältet och där har EU redan antagit politiska strategier för trä- och fiskeriprodukter. Med denna handlingsplan

kommer EU ytterligare att höja sin ambitionsnivå när det gäller åtgärder mot olaglig handel med vilda djur och växter. Planen kommer också att bidra till att de betydande investeringar som de senaste årtiondena gjorts genom EU-utvecklingsstöd för naturskydd i hela världen inte undergrävs av brottslig verksamhet.

EU-handlingsplanen är också ett viktigt bidrag till de mål för hållbar utveckling som fastställdes i 2030-agendan för hållbar utveckling, som stats- och regeringscheferna enades om vid FN:s toppmöte i september 2015. Mål 15, som avser biologisk mångfald, omfattar målet att ”vidta brådskande åtgärder för att stoppa tjuvjakt och olaglig handel med skyddade arter av flora och fauna och att angripa både tillgången och efterfrågan på illegala produkter av vilda djur och växter”.

Del 2

EU-handlingsplanen omfattar 32 åtgärder uppdelade på 12 mål och som baseras på tre prioriteringar. Åtgärderna ska vidtas av EU:s institutioner och/eller medlemsstaterna och framgår av bilagan till detta meddelande.

Åtgärderna, som är tänkta att ta ett helhetsgrepp på ett komplext problem, bygger på följande tre prioriteringar:

- 1) att förhindra olaglig handel med vilda djur och växter och angripa själva grundorsakerna,
- 2) att på ett effektivare sätt genomföra och kontrollera efterlevnaden av befintliga bestämmelser och bekämpa organiserad brottslighet som rör vilda djur och växter,
- 3) att stärka det globala partnerskapet mellan ursprungs-, konsument- och transitländer mot olaglig handel med vilda djur och växter.

För prioritet 1 (mål 1.1-4) anges att syftet är att både inom EU och globalt, minska efterfrågan på och tillgången till olagliga produkter av vilda djur och växter genom att engagera landsbygdssamhällen i ursprungsländerna i högre grad, mer aktivt samarbetet med berörda branscher samt att vidta multilaterala och bilaterala åtgärder för att bekämpa korruptionen.

Prioritet 2 (mål 2.1-4) syftar till att garantera att efterlevnaden av befintliga regler kontrolleras på ett mer konsekvent sätt i hela EU, att ha en mer strategisk prägel för inspektionerna och kontrollen av efterlevnaden.

Under prioritet 3 (mål 3.1-4) framhålls åtgärder för att öka finansiering för att hjälpa utvecklingsländerna i deras ansträngningar för att bekämpa den olagliga handeln vilket kräver utredningar av behoven och samordning av stödet med andra givare.

Del 3

Handlingsplanen omfattar de fem åren 2016–2020. I bilagans tabell kopplas varje åtgärd till en EU-aktör (kommissionens avdelningar, utrikestjänsten, Europol, Eurojust) och/eller medlemsstaterna och en tidsplan för genomförandet, vilken kommissionens avdelningar och utrikestjänsten kommer att övervaka.

Senast i juli 2018 ska kommissionen lämna en rapport till rådet och Europaparlamentet om genomförandet av handlingsplanen och en bedömning av om prioriteringarna och målen är ändamålsenliga och relevanta. En slutlig utvärdering av de framsteg som gjorts och i vilken mån handlingsplanen lett till begränsningar av den olagliga handeln kommer sedan att ske under 2020. Med stöd i utvärderingen kommer kommissionen sedan att ta ställning till vilka ytterligare åtgärder som behövs.

Del 4

Handlingsplanen kommer att ersätta kommissionens rekommendation nr 2007/425/EC om åtgärder för att kontrollera efterlevnaden av rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem.

Bilagan

Exempel på åtgärder under respektive prioritering.

Prioritering 1:

- ökat stöd till medvetandehöjande och riktade kampanjer för att minska efterfrågan i EU och globalt,
- ytterligare begränsa handeln med elfenben inom och från EU,
- öka medvetenheten hos branscher som handlar med produkter från vilda djur och växter inom EU och från EU eller som främjar sådan handel.

Prioritering 2:

- öka upptäcktsfrekvensen för olaglig verksamhet,

- förbättra samarbetet mellan medlemsstaterna när olaglig handel med vilda djur och växter sker över gränserna,
- regelbundet utvärdera hoten från den organiserade olagliga handeln med vilda djur och växter inom EU.

Prioritering 3:

- intensifiera dialogen med viktiga ursprungs-, transit- och marknadsländer, inbegripet dialoger med lokalsamhällen, det civila samhället och den privata sektorn,
- stärka samarbetet mot olaglig handel med vilda djur och växter med relevanta regionala organisationer, såsom Afrikanska unionen, SADC, Östafrikanska gemenskapen och Asean, samt i relevanta multilaterala forum som Asem,
- förbättra kunskapsbasen och utveckla strategier för att ta itu med kopplingen mellan olaglig handel med vilda djur och växter och säkerhet.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Handlingsplanen i sig innebär inga konsekvenser för svenskt regelverk. Svenska regler om artskydd finns framför allt i miljöbalken med tillhörande förordningar. Vissa av de framtida åtgärder som nämns i handlingsplanen kan dock komma att innebära behov av förändringar av det svenska regelverket. Hur och i vilken omfattning vårt svenska regelverk kan komma att påverkas av dessa framtida förslag är svårt att bedöma innan förslagen har konkretiserats ytterligare. Troligen blir det fråga om ändringar av mindre omfattning.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslaget har inga direkta budgetära konsekvenser men kan innebära omprioritering av budgeten för berörda myndigheter med avseende på tillsyn och registerföring.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen ser med oro på utvecklingen för den illegala handeln med vilda djur och växter som inte bara är en miljö- och naturresursfråga utan även handlar om nationell säkerhet och internationell organiserad kriminalitet. För att nå framgång inom EU-arbetet krävs en genomarbetad handlingsplan som fokuserar på var bristerna finns inom EU och som lyfter fram vikten av

samverkan och samarbete såväl inom EU och dess institutioner som med medlemsstater samt det utåtriktade internationella arbetet.

2015/16:FPM61

Regeringen välkomnar därför meddelandet och ser framemot det vidare arbetet inom ramen för åtgärderna i handlingsplanen.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är överlag mycket positiva.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelandet har inte sänts på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt eftersom det rör sig om ett meddelande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt eftersom det rör sig om ett meddelande.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Handlingsplanen kommer att diskuteras i EU Handlingsplanen kommer att diskuteras i EU inom Arbetsgruppen för miljön under våren. Ordförandeskapet inom EU har aviserat ett antagande av rådsslutsatser vid miljørådsmötet i juni 2016.

4.2 Fackuttryck/termer

Cites - Konventionen om internationell handel med utrotningshotade vilda djur och växter.

Traffic - The wildlife trade monitoring network. Är ett nätverk som drivs gemensamt av Världsnaturfonden WWF och International Union for Conservation of Nature (IUCN) Internationella naturvårdsunionen. 2015/16:FPM61